

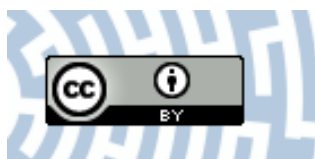

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Doskonalenie zawodowe w bibliotece naukowej

Author: Bogumiła Warząchowska

Citation style: Warząchowska Bogumiła. (2002). Doskonalenie zawodowe w bibliotece naukowej. "Biuletyn EBIB" (Nr 8 (2002)).

Uznanie autorstwa - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie pod warunkiem oznaczenia autorstwa.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Bogumiła Warząchowska
Uniwersytet Śląski
Biblioteka Teologiczna

Doskonalenie zawodowe w bibliotece naukowej

Kształcenie bibliotekarzy - zagadnienie pojawiające się często w specjalistycznej literaturze, na konferencjach i w wielu dyskusjach. Zwraca się uwagę na strukturę kształcenia, profil studiów, formy realizowanego programu oraz wszelkie problemy związane z instytucjonalnym kształceniem przyszłych pracowników biblioteki bądź podobnych instytucji zatrudniających absolwentów bibliotekoznawstwa. Sporadycznie w dyskusjach porusza się zagadnienie kształcenia bibliotekarzy zatrudnionych w konkretnych typach bibliotek - o ich możliwości doskonalenia zawodowego we własnych placówkach oraz poza nimi, w innych typach bibliotek lub na kursach dokształcania. O podnoszeniu kwalifikacji przez pracowników wspomina się rzadko, okazjonalnie, trochę nieśmiało, najczęściej w kuluarach własnych instytucji. Dokształcanie wiąże się najczęściej z nakładami finansowymi, absencją w pracy, dodatkowymi świadczeniami, na które pracownicy, jak i instytucje nie mogą sobie pozwolić.

Dróg i możliwości do zdobywania i pogłębiania wiedzy jest wiele. Od kształcenia instytucjonalnego do samokształcenia.

Kształcenie instytucjonalne:

- praktyki zawodowe, kursy, szkolenia, wykłady, wystawy okolicznościowe,
- konferencje, kongresy, zjazdy, sympozja, targi książki,
- podyplomowe studia ogólne i specjalistyczne,
- studia doktoranckie.

Samokształcenie:

- czytanie fachowej bieżącej literatury,
- uczenie się języków obcych,
- zdobywanie kwalifikacji na bibliotekarza dyplomowanego.

W wielu bibliotekach stało się tradycją, że nowo przyjęci pracownicy odbywają *praktykę zawodową* na poszczególnych stanowiskach pracy we wszystkich oddziałach biblioteki. Taka praca daje możliwość skonfrontowania wiedzy teoretycznej z praktycznymi zadaniami bibliotecznymi oraz daje szansę zapoznania się z działalnością i funkcjonowaniem całej biblioteki. Tego typu szkolenia są szczególnie cenne dla tych pracowników, którzy kierowani są do bibliotek wydzielonych. Wiadomo, że w bibliotekach specjalistycznych szczerą obsadę personelu wykonuje wszystkie czynności biblioteczne - od prostych magazynowych, poprzez merytoryczne związane z gromadzeniem, opracowaniem i obsługą czytelników - do różnorodnych szkoleń bibliecznych i informacyjnych. Dlatego też umiejętności zdobyte w bibliotece głównej usprawniają pracę w podległych jej placówkach oraz pozwalają spojrzeć szerzej na bibliotekę i zrozumieć rolę, jaką odgrywa ona na uczelni.

Najbardziej typowe formy szkolenia zawodowego to *kursy specjalistyczne, problemowe i kwalifikacyjne*. Ciągłe aktualnym tematem jest szeroko rozumiana komputeryzacja bibliotek. [Intensywne dokształcanie personelu bibliotecznego ze szczególnym uwzględnieniem osób](#)

kierowanych do bezpośredniej obsługi użytkowników baz danych, to ciągle troska skomputeryzowanych bądź komputeryzujących się bibliotek. Tempo przemian cywilizacyjnych narzuca nam konieczność zmierzenia się z lawinowym wzrostem informacji oraz z technologiami służącymi do jej przetwarzania. Kształcenie bibliotekarzy i specjalistów informacji wymaga wyposażenia ich w wiedzę o informacji, źródłach informacji i instytucjach informacyjnych. Realizowane tam zagadnienia oscylują wokół nowych nośników informacji, nowych sposobów świadczenia usług, nowej zautomatyzowanej informacji bibliograficznej i katalogowej. Jednym z nadrzędnych zadań bibliotekarza i pracownika informacji jest sprawne zarządzanie zasobami informacyjnymi i tworzenie optymalnych warunków do zaspokajania różnorodnych społecznych potrzeb informacyjnych. Podczas tych szkoleń wiele czasu poświęca się na rozpoznawanie i przeszukiwanie zasobów Internetu, zwłaszcza tych, które są potrzebne w działalności biblioteczno - informacyjnej, na przykład katalogów OPAC. Na potrzeby kursów biblioteki opracowują ciągle aktualizowane materiały szkoleniowe, do których można zawsze sięgnąć i wyjaśnić pojawiające się wątpliwości. Regularne szkolenia komputerowe wzmacniają przekonanie co do konieczności kompleksowej komputeryzacji bibliotek, a co za tym idzie pozytywnie wpływają na zmiany zachodzące w bibliotekarstwie.

Szczególną rolę w procesie kształcenia odgrywają *konferencje, kongresy, zjazdy, sympozja, targi książki*. Możliwość uczestnictwa w tego typu formach szkolenia staje się cennym źródłem informacji, a także okazją do przybliżenia aktualnego stanu nauki i pogłębiania jej treści. Jednym z głównych zadań w tej formie kształcenia jest przede wszystkim rozbudzenie potrzeby stałej edukacji oraz nadanie właściwego kierunku tej edukacji. W dynamicznie rozwijających się dziedzinach - a do takich należy w ostatnim czasie bibliotekarstwo - nie można poprzestać wyłącznie na formach okazjonalnego, jednorazowego, na epizodycznym uczestnictwie w jednej konferencji lub w przypadkowym sympozjum. Współczesny rozwój techniki daje możliwości pełnego uczestniczenia w tego typu imprezach poprzez łącza internetowe, dzięki czemu przy niewielkim nakładzie czasowym i finansowym jesteśmy na bieżąco ze wszystkimi problemami współczesnego bibliotekarstwa.

Interesującą propozycją dla pracowników bibliotek, pragnących podnieść swoje kwalifikacje i zaznajomić się z szerokim spektrum zagadnień bibliotekoznawczych oraz najnowszymi technologiami przetwarzania informacji, są *podyplomowe studia* organizowane niemalże przez każdy kierunek studiów bibliotekoznawczych we wszystkich ośrodkach akademickich w Polsce²⁴. Programy studiów podyplomowych proponują najnowsze zagadnienia bibliotekarstwa europejskiego i światowego, łącząc je z realnymi potrzebami i wymaganiami współczesnych bibliotek, odpowiednio do wyzwań, które stoją przed bibliotekami w społeczeństwie informacyjnym. W programach studiów coraz częściej pojawiają się propozycje kształcenia liderów informacji lokalnej i regionalnej. Ma temu służyć wyrabianie w bibliotekarzach nawyku dostrzegania potrzeby i obszarów współpracy ze środowiskiem, w którym pracują. Dobrze wykształceni bibliotekarze zorganizują obsługę informacyjną dla całej społeczności akademickiej, wykorzystując nowe technologie komunikacyjne, dobierając sprawnie właściwe źródła informacji dla zainteresowanych. Ważnym zagadnieniem jest też edukacja bibliotekarzy w kontekście potrzeb społeczeństwa informacyjnego Unii Europejskiej. Przystępując do Unii, będziemy potrzebowali aktywnych, kreatywnych i otwartych pracowników polskich bibliotek i ośrodków informacji.

Dla tych wszystkich, dla których biblioteka jest nie tylko miejscem pracy, ale obiektem badań naukowych ze względu na zbiory, charakter użytkowników, otwiera się szansa uczestniczenia w *studiach doktoranckich*. To właśnie ta grupa bibliotekarzy tworzy podstawę dla działalności naukowo-badawczej bibliotek. Udział w tego typu studiach umożliwia zdobycie nowych umiejętności i kwalifikacji, pozwala na poszerzenie obszaru dotychczasowych doświadczeń, ułatwia realizację planów zawodowych, daje podstawę do zajmowania wyższych stanowisk w hierarchii służbowej, a co za tym idzie - pracownik biblioteki staje się partnerem w środowisku naukowym. Nie wolno również zapominać o tym, że transformacje w bibliotekach pociągają za sobą konieczność przygotowania nowoczesnych kadr zarządzających. Powinni to być sprawni organizatorzy, którym nie obce są tajniki współczesnego marketingu bibliotecznego w połączeniu z działalnością naukową. Obserwuje się wzmożone zainteresowanie nowoczesnym zarządzaniem na miarę europejską. Zauważa się coraz więcej konferencji, zjazdów i spotkań, na których bibliotekarze uświadamiają sobie wzajemnie, czym jest sprawne zarządzanie, a zwłaszcza zarządzanie personelem oraz troska o stałe dokształcanie personelu.

Permanenne kształcenie w bibliotekarstwie jest niezbędnym warunkiem lepszej obsługi użytkowników i podnoszenia prestiżu zawodu. Poza **zinstytucjonalizowanymi** formami kształcenia istnieje również inny sposób poszerzania wiedzy, a jest nim **samokształcenie**. To jest oczywiste i każdy pracujący w bibliotece o tym wie, że podstawą dobrej pracy, a w konsekwencji dobrej jakości usług bibliotecznych

jest śledzenie nowości i stałe dokształcanie się. *Czytanie fachowej bieżącej literatury*, zwłaszcza czasopism polskich i zagranicznych, przybliża całe spektrum zagadnień aktualnych. Mnogość czasopism bibliotekarskich, a w nich szeroki wachlarz zagadnień powoduje, że wszystko - właściwie prawie wszystko jest ważne. Po przeczytaniu kilku artykułów na więcej nie starcza czasu. Żeby nie zatonać w potoku informacji, istotne jest dokonanie specjalizacji tematycznej w zakresie zagadnień bibliotekarskich, zgłębianych przez zespoły chętnych współpracowników i organizowanie co jakiś czas spotkań poświęconych twórczej wymianie myśli, tematów, zagadnień. Są biblioteki, w których ta forma kształcenia cieszy się dużym zainteresowaniem i zaangażowaniem pracowników. Celem tego typu spotkań jest również przybliżenie wybranych problemów, z którymi bibliotekarze spotykają się w trakcie swojej pracy. Tworzą się możliwości dyskusji na określone tematy w gronie specjalistów.

Samokształcenie to również *uczenie się języków obcych*, które większość pracowników podejmuje indywidualnie. Często słyszy się o zespołowych inicjatywach pracowników, którzy w tym celu potrafią stworzyć grupy o zróżnicowanym poziomie znajomości języka i wzajemnie mobilizują się w uczeniu. Mówienie o potrzebie biegłej znajomości jednego lub więcej języków obcych w bibliotece jest tak już oczywiste, jak oczywista jest biegła sprawność obsługi komputera. Dzięki pokonywaniu barier językowych mamy większe możliwości uczestniczenia w konferencjach i sympozjach międzynarodowych, w kursach i szkoleniach prowadzonych przez specjalistów zagranicznych, a w dalszej konsekwencji w tworzeniu programu dla bibliotek w Unii Europejskiej.

Kolejną formą kształcenia, która wymaga ogromnego zdyscyplinowania i wysiłku, jest *zdobywanie kwalifikacji na bibliotekarza dyplomowanego*.^[1] Ta forma pogłębiania swoich umiejętności zawodowych jest poniekąd konsekwencją udziału we wszystkich typach dokształcania. Autorki pragną podzielić się swoimi doświadczeniami i przekazać informację na temat przygotowań do tego egzaminu. Przedstawiony sposób uczenia się jest godny naśladowania. Jest to interesujący program, udostępniony publicznie, poparty konkretnymi wskazówkami praktycznymi. Oprócz systematycznej i ciężkiej pracy całego zespołu zdobywającego kwalifikacje, o skuteczności ich wysiłku zadecydowała życzliwość dyrekcji oraz współpracowników, którzy mobilizowali do wytrwania w podjętym trudzie. Jest to żywy przykład efektywnej pracy zespołowej, której zawsze towarzyszy pewien impuls działania oraz odpowiedzialność za wspólne zobowiązania. Potrzeba aktywizacji bibliotekarzy nie tylko w ich środowiskach lokalnych, ale również wychodzenia ze swoimi możliwościami i umiejętnościami na szersze forum. Zauważa się, że współczesny bibliotekarz posiada umiejętności pracy naukowo-badawczej, co uwidacznia się w licznych publikacjach oraz pracy naukowo-dydaktycznej, co oznacza umiejętność pracy z czytelnikiem, a wreszcie jest otwarty na środowisko, co łączy się z promowaniem własnej biblioteki, jej zasobów i metod organizacji pracy.

Wymienione formy doskonalenia zawodowego są najbardziej popularnymi i najprostszymi, jakie pracownicy mają do dyspozycji w swoich miejscach pracy. Odrębnym zagadnieniem jest, czy korzystają z tych możliwości, czy widzą potrzebę ciągłego dokształcania, czy też zadawają się tym, co dotychczas osiągnęli? Trzeba przyznać, że w wielu bibliotekach akademickich kadra kierownicza niechętnie widzi swoich pracowników uczestniczących w życiu naukowym. Zwierzchnicy popierają tylko pewne formy dokształcania, najczęściej pragmatyczne, związane z lepszym funkcjonowaniem biblioteki. Doskonalenie ogólne o charakterze naukowym często wykracza poza istniejące dotychczas schematy, a to nie zawsze jest akceptowane przez kierownictwo.

Przypisy:

[1] B. Makarska-Deszcz, J. Wróbel: Szkolenia komputerowe w Bibliotece Politechniki Wrocławskiej. *Bibliotekarz* 2000 nr 1, s. 11-14.
A. Kaszper: *Szkolenia w Uniwersytecie Śląskim warunkiem efektywności wykorzystania baz danych*. [W:] *Elektroniczna biblioteka dzisiaj. Efektywne wykorzystanie baz CD-ROM w sieciach komputerowych*. Pod red. B. Zajączkowskiej. Katowice 2000, s. 103-108.
Celoch, Hanna. *Refleksje na temat edukacji w Bibliotece Politechniki Lubelskiej*. In *EBIB Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy* [on-line].
<http://http://ebib.oss.wroc.pl/arc/e005-02.html>

[2] *Programy i opinie kierowników Studiów Podyplomowych w 10 uczelniach polskich*. [W:] *Edukacja permanentna bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej w międzynarodowej perspektywie*. Red. naukowy M. Kocójowa. Kraków 1999, s. 100-150.

[3] 3. K. Szyllhabel, J. Wróbel: Egzamin na bibliotekarza dyplomowanego. *Bibliotekarz* 2002 nr 5, s. 8-11.